

SAGIZLI: “LİBYA’DAKİ YENİ SİSTEM, ÜNİTER BİR DEVLET İÇERİSİNDE ADEM-İ MERKEZİYETÇİ BİR YAPI OLABİLİR.”

Mustafa Sagizli

1987 yılında ABD’deki Utah Üniversitesi, Bilgisayar Mühendisliği bölümünden mezun olan Mustafa Sagizli, 2008 yılında London School of Economics’te ‘Liderlik ve Kamu Yönetimi’ eğitimi almıştır. 2015 yılından itibaren New York Üniversitesi’nde yüksek lisans yapmakta olan Sagizli, tezini ‘Eski Savaşçıların Ekonomik Entegrasyonu’ üzerine yazmaktadır. Uzun yıllar bilgi teknolojileri alanında çalışmış olan Sagizli, 2011 yılından itibaren “Libya Yeniden Entegrasyon ve Kalkınma Programı” genel müdürü olarak görev yapmaktadır. 31 şubesi ve 380 çalışanı bulunan programın kurucusu ve yöneticisi olan Sagizli, 162,000 eski savaşçıyla yaptığı görüşmeler sonucu büyük bir veritabanı oluşturmuştur. Sagizli’nin anadili Arapça olup, kendisi iyi derecede İngilizce ve Fransızca konuşmaktadır.

ORSAM: 17 Aralık 2015'te Birleşmiş Milletler (BM) arabuluculuğunda imzalanan Suheyrat Deklarasyonu Libya'daki siyasi ve askeri çatışmayı resmi olarak sonlandırdı. Anlaşma, Libya'da bir Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin kurulmasını, Başkanlık Konseyi tarafından 30 gün içerisinde Lulusal Mutabakat Hükümeti'nin bakanlarının belirlenmesini ve belirlenen bu isimlerin Tobruk'taki Meclis tarafından onaylanmasını öngörmekteydi. Fakat bu süreç henüz tamamlanamadı. Ulusal Mutabakat Hükümeti bakanlarının isimleri Başkanlık Konseyi tarafından ilan edildi, ancak Tobruk merkezli Temsilciler Meclisi (TM) ve Trablus merkezli Milli Genel Kongre (MGK) bu konuda henüz bir uzlaşmaya varamadı. 2011'den sonra Libya'da neler olduğunu, neden birbirine rakip iki meclisin ortaya çıktığını ve aralarındaki rekabetin nedenlerini anlatabilir misiniz?

Sagizli: Bu biraz karışık bir konu, ancak şöyle bir metaforla anlatmaya çalışayım. Çürümüş bir binayı yıktığınızda

onu yeniden inşa edebilmek için ortaklarınızla birlikte çalışmanız gerekir. Bir vizyonunuz ve herkesin üzerinde anlaşmaya varacağı bir planınız olmalıdır. Libya'da sistem yıkılmıştır. Devrim sırasında Libyalılar bir amaç etrafında birleşmişti ve bu sayede sekiz ay içinde Kaddafi'yi devirdik. Ancak 42 yıllık Kaddafi dönemi boyunca altyapımız yoktu, kötü bir eğitim sistemimiz vardı. Binlerce siyasi mahkûm, aşiretler arasında uyuşmazlıklar vardı. Ayrıca ordumuz yıkılmıştı. Böyle bir devlette, diktatörü devirdiğiniz zaman devleti yeniden inşa etmenin zorluklarıyla mücadele etmeniz gerekiyor.

Devrimin ardından ülkemizi yeniden inşa etmek için demokratik bir süreç başlattık. Bu noktada farklı gruplar arasında ayrılıklar baş gösterdi. Libya'yı yeniden inşa etmeye yönelik herkesin üzerinde anlaşığı bir vizyon yoktu. Bunun sonucunda da çatışmalar başladı. Bu, liberaller, Müslüman Kardeşler, federalistler ve bazı aşiretler arasında hüküm süren politik bir çatışmaydı. Çatışma, seçimlerdeki rekabette görüldüğü gibi siyasi

alanda başlamıştı. Rekabet medya üzerinden yürüdü. Sorun, tam olarak politikacıların milislerle koordine olmasıyla başladı. Özetle, bölünmüşlük seçimler, medya veya siyaset yoluyla başladı. Ancak zamanla siyasi partiler veya toplumun her bileşeni kendini milis bir güçle bağdaştırdı. Çatışma yoğunlaştıkça silahlı mücadeleye dönüştü. Libya'da olan tam anlamıyla buydu.

Temmuz 2012'de başarılı bir seçim geçirdik ve yeni bir MGK'mız oldu. 2013'te siyasi çatışma, kimin başbakan olacağı sorunu üzerine oldukça derin bir ayrılığa dönüştü. Bir tarafta Mahmut Cibril'in Liberal Koalisyonu varken diğer tarafta Adalet ve Kalkınma Partisi mevcuttu. Ayrıca doğuda Libya'nın federal bir devlet olmasını isteyen federalistler vardı. Tüm bu gruplar zamanla birbirlerine karşı çıkmaya başladılar. Öte yandan, kendi başlarına siyasi temsilcileri olmayan milisler zamanla siyasi partilerle bağlantılı hale geldiler. Örneğin, Zintan bölgesi, Liberal koalisyondaki Mahmut Cibril'in Ulusal Güçler İttifakı Partisi'ne bağlıydı. İslamcılar gibi başka gruplar Adalet ve

Kalkınma Partisi'ne bağlıydı. Bunlara ek olarak, örneğin güneydeki Tebu ve Tuareg bölgeleri ile federalistlerin kendi milisleri vardı. 2013 yılının sonunda bu gruplar arasında çatışmalar ve orduda bölünmeler ortaya çıktı.

Aslında temel sorun, güçlü bir kurumumuzun olmamasından kaynaklanıyordu. Kaddafi'den bize güçlü bir kurum miras kalmadı. Şu anda bütün kurumlar bölünmüş durumda. Şubat 2014'te General Hafter, Trablus'ta bir darbe girişimiyle anayasayı ve kongreyi askıya aldığını açıkladı, ama bu darbe girişimi tamamıyla başarısız oldu. Bu nedenle Mayıs 2014'te Bingazi'ye giderek "Haysiyet Operasyonu" adıyla bir terörle mücadele savaşı başlattı. 2013 yılı boyunca Bingazi'de özellikle aktivistlerle, Kaddafi dönemi güvenlik görevlilerine ve askerlere yönelik suikastlar gerçekleştirildi. Libyalılar bundan son derece rahatsız oldular, oç alma duygusuyla doldular ve şehirde kendilerini güvende hissedemez oldular. General Hafter de bundan faydalanarak Bingazi'de "Haysiyet Operasyonu"nu başlattı.

Libya'da bölünmüşlük siyasi olarak başladı ve zamanla siyasi partiler veya toplumun her bileşeni kendini milis bir güçle bağdaştırdı. Çatışma yoğunlaştıkça silahlı mücadeleye dönüştü.

Bu süreçte, TM için herkesin üzerinde anlaştığı bir başka seçim gerçekleştirildi. Seçimlere fazla katılımın olmadığı gibi yeni ve eski meclis arasında bir sorun vardı: Yeni meclis Trablus'ta yerleşmek istemedi. Aslına bakılırsa meclisin Bingazi'de kurulması planlanıyordu, ancak buradaki çatışmalar nedeniyle yaklaşık 20-30 bir milletvekili grubu meclisi Tobruk'a taşıdı. Fakat vekillerden bazıları Tobruk'a gitmeyi reddetti. Eski meclis (MGK) yeni meclise iktidarı devretmedi ve bu, ayrılıkların başladığı nokta oldu. Kasım 2014'te aralarında MGK üyelerinin de bulunduğu Libya Anayasa Mahkemesi aldığı

bir kararla Tobruk'taki TM'yi yasadışı ve anayasaya aykırı ilan etti. Gerekçesi, iktidarın TM'ye devredilmemiş olmasıydı. Dolayısıyla, Tobruk'ta yasa dışı kabul edilen yeni bir meclisimiz ve Trablus'ta eski meclisimiz (MGK) bulunuyordu. Bu meclislerin her ikisi de kendi hükümetlerini kurmuşlardı. Bunu müteakiben her ne kadar batıdaki vekillerin çoğu doğudan ve doğudaki vekillerin çoğu batıdan olsa da doğu ile batı arasında ayrılıklar başladı. İşleri daha da kötü hale getiren ise Hafter'in operasyonu oldu, çünkü bu operasyon Bingazi'de gerçek bir savaşa yol açtı. Bu operasyon, Sisi ve Mısır tarafından des-

teklendiği için bir karşı-devrim olarak değerlendirildi. Bu karşı-devrim girişimi, Kaddafi döneminde olduğu gibi askeri yönetime dönme çabasıydı. Sonuçta, işler kötüye gitmeye başladı. Siyasi çatışmanın askeri çatışmaya dönüşmesi ülkeyi kaosa sürükledi.

General Hafter'den bahsetmişken, kendisi ulusal ordunun kurulmasında bir fay hattı olarak değerlendiriliyor. Öncelikle, 'ulusal ordu'dan kasıt nedir ve ulusal ordu kurulduğunda General Hafter ve ona bağlı güçlerin akıbeti ne olur? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

BM aracılığında imzalanan Libya Siyasi Anlaşması'yla ilgili sorun şudur: Anlaşma'da, Libya'daki kurumların özellikle de ordunun durumu iyi analiz edilmemiştir. Anlaşma'daki bazı hükümler oldukça muğlaktır. Libya Ordusu'nun Anlaşma'da tarif edildiği şekli, gerçek sorunlara değinmemektedir. Örneğin, hâlihazırda doğuda bir genelkurmay başkanı, batıda başka bir genelkurmay başkanı bulunmaktadır. Diğer taraftan Hafter, kendini ordu komu-

tanı olarak görmektedir. Ama batı Hafter'i tanımamaktadır. Ayrıca milisler konusuna da Anlaşma'da değinilmemiştir. Bana göre, askeri gruplarla ve milislerle diyalog şarttır. Öte yandan, Anlaşma'da ordunun yeniden inşasıyla ilgili bir yol haritasının da bulunması gerekirdi.

2012-2013 yılları arasında Libya Ordusu hakkında birçok çalıştay ve konferans gerçekleştirildi. Libya Ordusu'nun yeniden inşasının gerekliliği açıkça ortaya koyuldu. BM'nin Libya'da ordunun yeniden inşasına yönelik oldukça bilinen bir raporu (*Savunma Beyaz Kitabına Doğru*) var. Bu rapor, ordu diye bir kurumumuzun var olduğu varsayımına dayanıyor. Oysaki gerçekte böyle bir kurumuz geçmişte de yoktu, bugün de yok. Yine raporda Hafter meselesine değinilmemişti. Orduyu bölme endişesiyle bu konuya karışmak istemediler ve sorunu ertelemiş oldular. Böylelikle yeni hükümetin yoluna mayın döşemiş oldular. Libya Siyasi Anlaşması'nda üst düzey askeri kadroların yeniden oluşturulmasını öngören bir madde vardı. Bunu da yapamadılar.

İşleri daha da kötü hale getiren ise Hafter'in operasyonu oldu, çünkü bu operasyon Bingazi'de gerçek bir savaşa yol açtı ve bir karşı-devrim olarak nitelendirildi.

Zira Başkanlık Konseyi'nin yapısı gereği güç bölünmüştü ve konsensüs sağlamak çok zordu. Bu nedenle, Libya Siyasi Anlaşması sahadaki durum analizi açısından oldukça zayıftır. Milislerle diyalogun önünü açmadığı için hükümeti büyük zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır. Hükümetin yalnızca milislerle diyaloga geçtiği, milislerin isteklerine ve korkularına kulak verdiği, onları topluma nasıl entegre edeceği ve tüm Libya halkını savunacak, siyasete karışmayacak, liderinin taraflardan birinin kabul edip diğerinin reddettiği tartışmalı bir lider olmadığı ordunun inşası üzerine eğildiği takdirde başarılı olacağını düşünüyorum.

Libya'nın uluslararası olarak tanınan parlamentosu, 23 Şubat 2016'da yeterli çoğunluk sağlanmadığı gerekçesiyle BM destekli Ulusal Mutabakat Hükümeti güven oylamasını gerçekleştiremedi. Dolayısıyla toplantı ertelendi. Ayrıca 27 Şubat'ta, Libya Siyasi Anlaşması'yla kurulan Devlet Konseyi, Trablus'ta bir toplantı düzenledi. Ardından 28 Şubat'ta Tob-

ruk'taki TM Başkanı Ukayla Salih, Mısır'da BM'nin Libya Özel Temsilcisi Martin Kobler gözetiminde BM destekli Başkanlık Konseyi'nin Başkanı Fayez El Sarraj ile görüştü. Tüm bu toplantı ve görüşmeler hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu görüşmeler, Libya'da Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin kurulmasına yönelik somut adımlar atılmasını sağlayabilecek mi?

Son günlerdeki en önemli sorun, parlamento içinde Ulusal Mutabakat Hükümeti'ne ilişkin bölünmüşlüktür. Hafter'in destekçileri onun Bingazi'de kontrolü ele geçirme şansının yüksek olduğunu düşünüyorlar. On gün önce Hafter, Bingazi'deki devrimcileri hedef alan bir saldırı düzenledi. Hafter'in Bingazi'yi alması durumunda Trablus'a yöneleceği ve bu durumda bütün güç dengesinin değişeceğini düşünenler var. Bu nedenle Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin kurulmasını erteleyip duruyorlar. Bunu da açıkça dile getiriyorlar, çünkü BM tarafından desteklenen ancak güçlü bir askeri desteği olmayan bir hükümetin başarılı olamayacağını düşünüyorlar. Özellikle bu hü-

kümet ne Trablus ne de Hafter tarafından desteklenmediği için o zaman kazanmaya çalışarak Hafter'in kontrolü ele geçirmesini umuyorlar. Ancak Hafter'in son saldırısı oldukça güçlüydü ve Kaddafi'yi destekleyenlerin bile desteğini aldı. Ancak yine de Bingazi'yi kontrol etmekte tamamen başarısız olmuş gözüküyor. İşte bu yüzden hükümetin kurulmasını ertelemeye çalışıyorlar. Son günlerde ise Libyalı taraflar arasında bir diyalog başlatılacağı konuşuluyor. Bazı kesimler BM'nin önerdiği yolun hiçbir yere varmayacağını ve dolayısıyla Libyalı tarafların diyalogunun Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin kurulmasını sağlayacağını düşünüyorlar. Bu nedenle hükümetin kurulması, Hafter'in Bingazi'yi ele geçirip geçiremeyeceğine bağlıymış gibi görünüyor. Hafter'in Bingazi'den sonraki planı Trablus'u ele geçirmek. Ancak şayet Hafter yenilirse onu destekleyen insanların Ulusal Mutabakat Hükümeti'ni uygun tek alternatif olarak göceklerini düşünüyorum.

Zaman zaman uluslararası gündeme taşınan ve Libya'da

siyasi istikrar sağlanmadığı ve Ulusal Mutabakat Hükümeti kurulmadığı sürece de taşınacak gibi görünen federalizm tartışmalarına değinelim. Bu tartışmalar hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce Libya federalizm tartışmalarındaki baskın perspektifinin öngördüğü gibi federal bir siyasi yapıya doğru mu eviriliyor?

Libya 1951 yılında Kral İdris Senusi tarafından kurulmuş tek bir devletti. Libya, İtalyanlarla savaşıp Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlığını elde ettiğinde federal bir krallıktı. Üç devlete, bölgeye bölünmüştü: Doğuda Sirenyka, batıda Trablus ve güneyde Fizan. Her devlet de parlamentoda eşit temsil hakkına ve kendi hükümetlerine sahipti. 1963'te Libya üniter bir devlet haline geldi. Kaddafi döneminde tüm güç ve yetki Trablus'taki Kaddafi'nin elinde toplanmıştı. Trablus'tan uzak birçok yer hizmetlerden ve güçten yoksun kaldı. Özellikle petrol bakımından zengin olan doğuda bunu çok hissettik, adeta ötekileştirilmiştik. Öte yandan bu merkezileşmeden yararlanan sadece Kaddafi

Libya Siyasi Anlaşması sahadaki durum analizi açısından oldukça zayıftır. Milislerle diyalogun önünü açmadığı için hükümeti büyük zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır.

ve aşiretiydi; Trablus'taki insanlar dahi pek fayda görmedi. 2011'de devrimden sonra, Sirenayka'da yaşayanlar federal bir devlete ihtiyacımız olduğunu düşündüler. Zira ancak federal bir devlette 'doğu' kendi zenginliğinden faydalanabilecek ve ihmal edilmeyecekti. Libyalılar için adem-i merkezîyetçilik, idari olduğu sürece sorun teşkil etmemektedir. Öte yandan adem-i merkezîyetçilik fikrini gündeme getirip siyasileştiren doğudaki federalistler, zenginlik ve güç başta olmak üzere her şeyin bölüşülmesini istemektedirler. Örneğin, batıdaki nüfusun doğu ve güneyden çok

daha fazla olmasına rağmen parlamentoda eşit temsili savunmaktadırlar. Sorun da bu noktada başlamaktadır. Merkezîleşmeden kaynaklanan sorunlara çözüm adem-i merkezîyetçilik olacaktır. Her şeyin başkentte toplanmasındansa bölgelere ya da eyaletlere ayrılmış bir ülkede her eyalet güçten ve zenginlikten payını alabilir. Bu, kalkınmayı da hizmetin insanlara ulaşmasını da kolaylaştırır. Adem-i merkezîyetçilik, aşırı merkezîleşmeden kaynaklanan sorunlara çözüm olabilir ve sanırım bu konuya anayasada da yer verilecek. Sonuç olarak, Libya'daki yeni sistem, üniter bir devlet içerisinde adem-i merkezîyetçi bir

yapı olabilir.

Size sormak istediğim bir diğer önemli konu ise IŞİD konusu. IŞİD'in Libya'daki varlığının arttığı söyleniyor. Libya'nın kaçakçılar ve teröristler için bir merkez haline geldiği ya da bir başka deyişle Libya'nın insan kaçakçılığı, silah kaçakçılığı ve radikal aşırılıkçılığın bulunduğu küresel karaborsa pazarlarından biri olduğu da tartışmalar arasında. Libya'daki güncel durumu terörizm ve organize suç bağlamında değerlendirilebilir misiniz?

42 yıllık bir tek adam yönetimi sırasında çoğu genç binlerce insan tutuklandı ve cezaevlerine gönderildi. Ebu Selim Hapishanesi'nde bir günde 1,200 kişi Kaddafi tarafından katledildi ve bu olayın yıldönümü devrimin fitilini ateşledi. Bu gibi olaylar ve özellikle İslamcılara karşı uygulanan cebir politikaları, bu gençleri cihatçılara dönüştürdü ve bu gençler, Kaddafi'den kurtulmanın tek yolunun cihat olduğuna inandılar. Yani radikal aşırılıkçılığın tohumları Kaddafi döneminde atılmıştır. Bir diğer sorunsal İslami bilgiye

ulaşmayla ilgilidir. 1970'lerde Kaddafi aniden İslami üniversitelerini kapattırdı, müftülük makamını kaldırdı ve kendini müftü ilan etti. Bu durum, İslami bilgiye ulaşma açısından bir boşluğa neden oldu. Peki, bu halde genç insanlar temel İslami bilgiyi nereden edinecekti? Tabii ki video ve bant kayıtlarından, sonrasında internette, El Kaide ya da Afganistan'dan gelen herhangi birinden veya medya yoluyla kendilerine ulaşan bildirimlerden. Sorun şu ki İslam âlimleri de toplumdan izole hale gelmişti. Bunun sonucunda da bugün İslam'ı medyadan, video ve bant kayıtlarından ve aşırılıkçı ideolojilerden öğrenen yeni bir nesil var. Libya'daki bugünkü durumuna arka planı budur. Geldiğimiz noktada, bu gençleri ya yeni topluma entegre edecek ve onlara yeni fırsatlar sunacaktık ya da onları ihmal ederek bu tür hareketlerin ve grupların çekim alanına girmelerine müsaade edecektik. Devrimden sonraki siyasi çatışmaların olduğu iki üç yıl boyunca bu gençlerin çoğu ihmal edildi ve kendilerine ordu ve polis gücü gibi devlet kurumlarına

*Bazı kesimler
BM'nin önerdiği
yolun
hiçbir yere
varmayacağını
ve
dolayısıyla
Libyalı tarafların
diyalogunun
Ulusal
Mutabakat
Hükümeti'nin
kurulmasını
sağlayacağını
düşünüyorlar.*

katılma imkânı verilmedi. Bu nedenle de aşırılıkçı grupların etkisine girerek onlara katıldılar. 2013 yılının sonuna kadar Libya'da IŞİD'in adını dahi duymadık. Ne zamanki Hafter operasyonlarına başladı, o zaman IŞİD ortaya çıktı. Tabi ki Ensar El Şeria ya da benzeri cihatçı gruplar mevcuttu.

IŞİD'in yalnızca radikal İslamcı bir terörist grup olduğuna inanmıyorum; aynı zamanda bazı istihbarat örgütleriyle ve uluslararası finans kaynaklarıyla bağlantılı olduğunu düşünüyorum. IŞİD Libya'da kendine bir yer buldu, çünkü burada iyi yapılandırılmış güvenlik kurumu yokken aşırılıkçılığın tohumları vardı. Gençler Libya'da yeni bir devlet vizyonunun olmadığını düşündüler ve bu vizyonu sözde "İslam Devleti" projesiyle IŞİD'in vaatlerine inandılar. Ne gariptir ki IŞİD, Kaddafi'nin kalesinde mevzilenmiştir. Öte yandan, bu insanlar devrim tarafından ihmal edildiklerini düşünerek devrimden intikam almak istediler. Bu arada bu insanların Kad-dafi aşiretine bağlı olmaları sebebiyle silahsızlandırıldıklarından silahları yoktu. Sonuç

olarak, IŞİD'e sığındılar.

Sonuç olarak, IŞİD Libya'daki güvenlik durumundan faydalandı. Libya'daki bölünmüşlük kurumları zayıflatıyor. Zayıf kurumlar ve hâlihazırda bulunan aşırılıkçılık tohumları IŞİD gibi radikal grupların güçlenmesine neden olmuştur. Aşırılıkçılığın yayılmasının bir diğer nedeninin de Hafter'in dönüşü olduğuna inanıyorum. Hafter, Bingazi'ye saldırdığında aşırılıkçılarla devrimciler arasında ayırım yapmadı ve her ikisine de saldırdı. Hal böyle olunca devrimciler ve aşırılıkçılar herkesi öldürebilecek bir ortak düşman karşısında koalisyon kurdular. Şüphesiz bu, şiddet içeren aşırılıkçılıkla mücadele için iyi bir yöntem değildi. Şiddet içeren aşırılıkçılıkla mücadelede ılımlılarla diyalog yürütmek çok önemlidir.

Bunların dışında, kanaatimce IŞİD, Arap Baharı'nın zayıflıklarını iyi analiz ederek Arap Baharı'na karşı ortaya çıkarıldı. On yıllarca süren tiranlık ve baskılardan sonra ortaya çıkan Arap Baharı'nın aşırılıkçı unsurlar gibi zafiyetleri vardı. Arap Baharı, İslamcılar tarafından

değil halk tarafından yapıldı. Normal insanlar çoğunluktaydı, fakat aralarında liberaller de vardı, ılımlı İslamcılar da ve tabii aşırılıkçı unsurlar da. Örneğin, Libya'da biz Kaddafi'ye karşı birleşmiştik, ancak IŞİD'le birlikte karşı-devrim başladı. Bugün birçokları bunun bir komplo teorisi olduğunu düşünüyor, fakat ben böyle olduğuna inanmıyorum. Şayet tarih okuyorsanız bilirsiniz ki bu tip karşı-devrim girişimleri dünyanın birçok ülkesinde yaşanmıştır. Bizim devrimimizin zayıf noktalarından biri de bu aşırılıkçı unsurdur ve karşı-devrimciler bundan faydalanarak IŞİD'i Libya'ya soktular. Şayet IŞİD öncesi Suriye'ye bakarsanız görürsünüz ki devrimciler neredeyse Şam'ı ele geçirip başarıya ulaşmak üzereydi. Fakat IŞİD geldi ve her şey altüst oldu. Libya'da her şey iyi giderken aşırılıkçılar ortaya çıktı. Örneğin, Bingazi'de oldukça garip bir şekilde günde iki üç kişi suikasta uğramaya başladı. Hiç kimse suikastçıların kim olduğunu bilmiyordu, ancak herkes aşırılıkçıları işaret ediyordu. Yine de yakalanan olmadı. Libya dışından profesyonel istihbarat örgütlerinin bu suikastlarda parmağı

olduğu açıktı; zira kimse yakalanmıyordu.

Derne ve Sirte'de IŞİD var. Kimse IŞİD'in burada tutunabileceğini düşünmüyordu. IŞİD'i Derne'den çıkaranlar devrimciler oldu. Sabratha'da da küçük de olsa bir grup IŞİD militanı vardı ve yine bunları kentten çıkaran devrimciler oldu. Hafter, Bingazi'de 20 aydır savaşıyor. Hafter, aşırılıkçıların da bulunduğu, ama çoğunluğun devrimci olduğu Bingazi'ye yoğunlaştı. Ancak Esad gibi, aşırılıkçılardan ziyade devrimcileri hedef aldı. Suriye'de IŞİD'in olması Esad'ın lehine, çünkü Esad için temel tehdit Suriye muhalefeti. Esad, savaşın geri kalan kısmının IŞİD'in Şam'ı ele geçirmesine izin vermeyeceğini çok iyi biliyor. Bu nedenle IŞİD Suriye'de olduğu sürece kendini güvende hissediyor. Libya'ya dönersek, IŞİD'in üstesinden gelmenin tek yolunun Libya halkının birleşmesi olduğu kanaatindeyim. Libya'nın tüm halkın üzerinde uzlaştığı tek hükümeti ve tek ordusu olmalı. Akabinde IŞİD'den kurtulmamızın çok uzun sürmeyecektir. Derne ve Sabratha tecrübeleri gösteriyor

IŞİD'in üstesinden gelmenin tek yolu, Libya halkının birleşmesidir. Libya'nın tüm halkın üzerinde uzlaştığı tek hükümeti ve tek ordusu olmalı.

ki IŞİD'den kurtulmak pekâlâ mümkün, çünkü IŞİD'in Libya'da toplumsal tabanı yok. Libyalılar, hatta İslamcılar bile IŞİD'in bir komplo olduğunu düşünüyor ve IŞİD'le savaşmak istiyor.

Peki ya askeri müdahaleler? Amerikan savaş uçakları 19 Şubat'ta Batılı turistlere düzenlenen saldırılarla bağlantılı olduğu gerekçesiyle bir militan liderini öldürmek için Libya'daki bir sahil kasabasını bombaladı. Birkaç gün sonra ise Fransız Özel Kuvvetleri ile istihbarat komandolarının Amerika ve İngiltere ile birlikte IŞİD militanlarına karşı gizli bir operasyon düzenlediği haberleri çıktı. Batı öncülüğündeki uluslararası toplumun IŞİD ve bağlantılı radikal aşırılıkçı teröristler hakkındaki hassasiyeti, onları bu teröristlere karşı yürütülen terörle mücadele faaliyetlerine katılmaya zorluyor, ancak bu operasyonların Amerikan askeri operasyonları ile çalkantılı bölgeye barış ve istikrar getirmeye yönelik diplomatik çabalar arasındaki uçurumu derin-

leştirdiği söyleniyor. Libya'daki radikal cihatçılarla mücadelede –ABD ve Fransa başta olmak üzere- uluslararası müdahaleler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bana göre Libya'da Ulusal Mutabakat Hükümeti kurulmadan, kurumlar birleştirilmeden ve Libyalılar arasındaki birlik ve beraberlik duygusu sağlanmadan yapılan askeri müdahaleler bir işe yaramayacak; tam tersine Libya halkını daha da bölecektir. Savaşın Libya'nın Avrupa'ya yakınlığı nedeniyle Avrupa'yı kaygılandırmasını anlıyorum, ancak yine söylüyorum; asıl çözüm Libyalılara kurumlarını yeniden inşa etmeleri için yardım etmek, onları istihbarat ve keşif konularında desteklemek. Kendi kurumlarıyla güvenli bir Libya inşa edebilirsek, bu sorunla baş edebiliriz ya da ancak o zaman dışarıdan yardım isteyebiliriz. Ancak dışarıdan gelen askeri müdahaleler Libya'daki zaten kaotik olan bu durumu daha da karmaşık bir hale getirecektir.

Son olarak, iki meclisin ortaya çıkmasının ardından Türkiye'nin Libya'ya yönelik

dış politikası hakkında neler söyleyeceksiniz? Türkiye'nin Libya'ya yönelik politikalarını nasıl devam ettirmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

Türkiye, Libya'da iki meclisin ortaya çıkmasından sonraki süreçte tarafsız kalmaya çalıştı ve BM tarafından yürütülen süreçte uluslararası topluma dâhil oldu. Türkiye'nin bu süreçte ne TM'nin ne Hafter'in ne de bir başka kesimin tarafını tuttuğunu söyleyemem. Tobruk TM ve Hafter'in, Türkiye'nin Trablus'a silah yardımı yaptığına yönelik iddiaları tamamen asılsızdır. Ancak Türkiye'nin bazı adımları atmakta çekinceleri olduğunu görüyorum. Türkiye'nin Libya'da daha önemli roller oynaması gerektiğini ve oynayabileceğini kanaatindeyim. 2014 yılında Türkiye, Sayın Emrullah İşler'i Libya'ya özel temsilci olarak gönderdi. Sayın İşler, iki tarafla, hem Tobruk hem de Trablus ile görüştü. Bu, oldukça önemli bir adımdı, ancak devamı gelmedi. Akabinde Türkiye, uluslararası topluma ve BM diyalog sürecine müdahil oldu.

Aslında Türkiye'nin Libya'da

oynayacak çok kartı var. Örnek vermek gerekirse; savaş sırasında her iki taraftan birçok Libyalı yaralandı ve Türk hastanelerinde tedavi gördü. Libyalıların birçoğu yüksek öğrenim için Türkiye'ye gitmekte. Türkiye Libyalılar için önemli bir eğitim merkezi. Ürünlerimizin birçoğunun Türkiye'den ithal edildiğini biliyorum. Kaddafi döneminde Türk firmaları Libya'da büyük yatırımlar yaptılar. Ayrıca tarihsel olarak da özellikle doğudaki aşiretlerin Türkiye ile iyi ilişkiler içerisinde olduklarını düşünüyorum. Türkiye'nin Libya söz konusu olduğunda bir vizyon sahibi olması gerektiğine inanıyorum. Türkiye karşılıklı çıkarlar doğrultusunda Libya'ya nasıl yardım edeceğini, Libya'yla nasıl işbirliği içerisine girebileceğini planlamalı.

Türkiye'nin Libya'ya yardımcı olabileceği bir diğer alan da İslam İşbirliği Teşkilatı bünyesinde değerlendirilebilir. Türkiye, İslam İşbirliği Teşkilatı'nda oldukça etkin ve güçlü bir konuma sahip. Şu an Libyalı siyasetçiler, Libyalıları birleştirmek için İslam İşbirliği Teşkilatı'nı bu sürece dâhil etmeye çalışıyorlar. Yani Türkiye gerek

Türkiye gerek İslam İşbirliği Teşkilatı gerekse İslam dünyasında güçlü olduğu diğer örgütler aracılığıyla Libya için bazı inisiyatiflerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

İslam İşbirliği Teşkilatı gerekse İslam dünyasında güçlü olduğu diğer örgütler aracılığıyla Libya için bazı inisiyatiflerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Türkiye sivil toplum örgütleri aracılığıyla da Libya'da önemli bir rol oynayabilir. Örneğin, İHH devrim süresince Libyalılara yardım etme ve onları kurtarma konusunda oldukça destekleyiciydi.

Gözlemlediğim bir başka hu-

sus da Türkiye'de Libya üzerine çalışan akademisyenlerin ve araştırmacıların azlığı. Bence Türkiye'deki araştırmacıların Libya'ya yönelmesinin zamanı geldi. Zira toplumlarımız çok yakın, tarihlerimiz çok bağlantılı ve ayrıca gelecekte çok büyük ortaklıklarımız olabilir.

Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluştur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelerine doğrudan yansıtılabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye'de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesiyile gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşımını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

© Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr